

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ, САЯСАТТАНУ
ЖӘНЕ ДІНТАНУ ИНСТИТУТЫ**

**«Рухани жаңғыру» концепті идеясын
жүзеге асыру аясындағы
«ҰЛЫ ДАЛА ХАЛҚЫНЫҢ ДІНИ
БІРЕГЕЙЛІГІ ҚАЛЫПТАСУЫНЫҢ
РУХАНИ ҚЫРЛАРЫ»**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
материалдар жинағы**

**«ДУХОВНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ
РЕЛИГИОЗНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ
НАРОДА ВЕЛИКОЙ СТЕПИ»
в рамках реализации идеи концепта
«Рухани жаңғыру»**

**Сборник материалов
международной научно-практической конференции**

**Алматы
2019**

ӘӨЖ 1/14
ҚБЖ 87
Р 87

*ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану
институтының Ғылыми кеңесі ұсынған*

Редакция алқасы:

А.Қ. Бижанов, саяси ғылымдарының докторы, профессор, (жауапты редактор)

С.Е. Нұрмұратов, философия ғылымдарының докторы, профессор

Н.Л. Сейтахметова, философия ғылымдарының докторы, профессор,
ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі

Б.М. Сатершинов, философия ғылымдарының докторы, профессор

С.Е. Бейсбаев, бөлім меңгерушісі

Р «Рухани жаңғыру» концепті идеясын жүзеге асыру аясындағы «Ұлы Дала халқының діни бірегейлігі қалыптасуының рухани қырлары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдар жинағы. – Сборник материалов международной научно-практической конференции: «Духовные аспекты формирования религиозной идентичности народа Великой Степи» в рамках реализации идеи концепта «Рухани жаңғыру». – Алматы: ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институты, 2019. – 600 б.

ISBN 978-601-7440-28-2

Бұл жинаққа еліміздегі «Рухани жаңғыру» идеясын жүзеге асыру мақсатында өткізілген «Ұлы Дала халқының діни бірегейлігі қалыптасуының рухани қырлары» атты ғылыми конференцияның материалдары енгізілді. Тақырып жергілікті халықтың діни дүниетанымы мен болмысының дәстүрлі және тарихи аспектілерін ғана емес, Қазақстан қоғамының осы заманғы діндарлық деңгейін, оның инклюзивті және эксклюзивті үрдістерін де қозғайды. Мақалалар мазмұнына қарай бірегейлік қалыптасуының діни-философиялық қырларымен қатар, ұлттық-мәдени және саяси-әлеуметтік астарларын қамтуына қарай тарауларға жіктелген.

Жинақ гуманитарлық бағыттағы ғылым саласында қызмет ететін ғалымдар мен оқытушыларға, докторант, магистрант және студенттерге, сондай-ақ аталмыш мәселеге қызығушылық танытатын жалпы оқырман қауымға арналады.

ӘӨЖ 1/14
ҚБЖ 87

ISBN 978-601-7440-28-2

© ҚР БҒМ ҒК Философия, саясаттану
және дінтану институты, 2019

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ

<i>Сейтахметова Н.Л.</i> Духовность как парадигма исламской идентичности: проблемные ракурсы и решения в творчестве профессора Сатершинова Б.М.....	8
<i>Чарльз Уеллер (R. Charles Weller)</i> Issues of comparative history: the usa, south Africa and Kazakhstan.....	17
<i>Хизметли С.</i> Зайырлы мемлекеттегі дін түсінігі.....	40
<i>Gabitov T.Kh.</i> Kazakh Culture in the Context of Islam.....	50
<i>Кенжетай Д.Т.</i> Дін және мәдениет қатынасының өзектілігі.....	60
<i>Косиченко А.Г.</i> Влияние христианства на формирование духовности народов Центральной Азии с древности до настоящего времени.....	69
<i>Тышқанұлы К.</i> Қазақ дін ғұламаларының шығармаларындағы діни бірегейлік көріністері.....	84
<i>Колчигин С.Ю.</i> Экзистенциальная редукция как условие духовной самоидентификации.....	90
<i>Болекбаев С.Б.</i> О религии древних тюрков.....	97
<i>Нұрмұратов С.Е., Құрманғалиева Ф.К.</i> Қазақ халқының тарихи санасы аясындағы діни бірегейлену.....	113
<i>Соловьева Г.Г.</i> Евразийский концепт: вопрос о религиозной идентичности.....	123
<i>Қурманалиева А.Д., Қарыбаева А.Н.</i> Компенсаторная роль религии.....	128

СЕКЦИЯ

**«Ұлы Дала халқының рухани бірегейлігінің
діни және философиялық астарлары»**

Сатеришинов Б.М., Жүзей М. Қазақ халқының діни бірегейлігіндегі инклюзивтілік.....	136
Айдарбеков З.С. Современные тенденции и влияние религиозной ситуации на развитие государственной молодёжной политики в Казахстане: направления, приоритеты, проблемы.....	146
Кұрманалиева А.Д., Есдаулет Е. Матуриди дүниетанымының діни бірегейлікті сақтаудағы ролі.....	156
Шаповал Ю.В. Религиозная идентичность современной казахстанской молодежи: установки, ценности, вызовы.....	163
Барлыбаева Г.Г. Значение духовного наследия Шакарима и Машхур Жусупа Копеева в формировании религиозной идентичности казахов.....	172
Жалилов З.Г. К методам и подходам изучения религиозности в современном обществе.....	179
Затов К.А. Кеңес дәуіріндегі мемлекет және дін қатынасы.....	187
Ошақбаева Ж.Б. Діни дастандардағы мифологиялық көріністер.....	197
Қоңырбаева К.М. Ислам құндылықтарының қазақ этикасына әсері.....	204
Мадалиева Ж.К. Діни толеранттылық. Діни толеранттылықтың өзіндік ерекшеліктері.....	212
Исмагамбетов Т.Т. Казахстанская модель культурной интеграции в контексте религиозной и языковой идентичности.....	219
Бектенова М.К. Қазақ халқының рухани құндылықтары мен ислам бірегейлігінің өзара үндестігі.....	229
Шубаева У.К. Қазақстан өркениетіндегі діни құндылықтар тасымалданылуы.....	237

Аймұхамбетов Т.Т., Шағырбаев А.Д. Влияние деятельности радикальных организаций в Казахском сегменте интернета.....	243
Оқан С. Қазақ ойшылдарының Матуриди сеніміндегі «Ақыл» теориясы туралы тұжырымы.....	247
Тоқтарбекова Л.Н. Қазақ руханиятындағы ислам дәстүрі.....	256
Бағашаров Қ., Шалабаев Қ. Орта ғасырда Англиядағы мемлекет пен шіркеу қатынасы.....	261
Альмухаметов А.Р., Ниязов А.З. Ақтөбе облысындағы салафизмнің қалыптасу тарихы мен шығу себептері.....	267
Камарова Р.И., Ибраев Т.Д. Ибн Халдунның «Мукаддимасы» 100 аударылатын кітаптың арасында орын алуға лайықты.....	274
Шаукенов Ж.А. Конфессияаралық келісім – ел тұрақтылығы.....	281
Мейрманов А.Д. Рухани жаңғыру үдерісінде ұлттық этикалық ұстанымдардың өзектілігі.....	286
Dosmaganbetova A.A., Aitugan A.N. The Role of Islamic Education in Consolidating Secular Society.....	296
Қалдыбеков Н.С. Иман мен білімнің арақатынасы: мұғтазила мен әллі сүннет арасындағы компаративистика.....	301
Ибраев Е. Қазақстандағы діни сенім бостандығы және мемлекеттің зайырлылық принциптері.....	307
Утпенев Н.Т. Таблиғ жамағатына тән дінге шақыру ерекшеліктері.....	313
Шәкизада С.Б. Абай Құнанбайұлының шығармаларындағы Матуриди сенім мектебінің орны мен маңызы.....	323
Құдайберген Ш., Купешов К. Құрандағы кітап иелеріне қатысты аяттарды талдау.....	331
Қарыбаев О.О. Ислам как духовная основа формирования религиозной идентичности народа Великой степи.....	343

Идрисов А.Ж. Поиск религиозной идентичности в современном казахстанском обществе: на примере конверсий постсоветских мусульман в христианство.....	355
Құрманалиева А.Д., Хұмархан Ж. Тәуелсіздік жылдарындағы түрік діни жамағаттарының қызметі....	363
Щегорцова А.Г. Межконфессиональное согласие в зеркале казахстанских СМИ.....	373
Захай А. Дәстүр мен дін сабақтастығы.....	380
Молдағалиева А.Е. Гуманизм в исламе.....	386

СЕКЦИЯ

«Ұлы Дала тұрғындарының рухани бірегейлігінің ұлттық-мәдени және саяси-әлеуметтік қырлары»

Абсаттаров Р.Б., Рау И.А. Киотская школа японской философии: некоторые размышления....	394
Нысанбаев А.Н., Жанбаева Д.М. Қазіргі Қазақстанның рухани жаңғыруындағы ұлттық бірегейлік мәселесі.....	404
Хамидов А.А. Формы идентичности и самоидентичности.....	419
Бурова Е.Е. Контуры ценностных ориентаций казахстанцев: опыт социального измерения.....	428
Сартаева Р.С. О сущности феномена духовности в мире новой глобальной реальности.....	437
Байтенова Н.Ж., Касаинова К.Е. Киелі орын ұғымы және оның қазақстандағы этникалық, мемлекеттік бірегейленудегі рөлі.....	448
Абсаттаров Г.Р. Политологический анализ интеграционных тенденции норм право и морали казахстанского общества.....	462
Құсайынов Д.Ө., Аюпова З.К. Қазақстандық толеранттылықтың философиялық бастаулары.....	470
Бегалинова К.К., Табашев Ф.М. Түркия Республикасындағы діни бірлестіктер.....	477

Сүлейменов П. Әл-Фараби рухани әлемі: «қайырымды қала» коцепциясының әлеуметтік философиялық негіздері.....	482
Насимов М.Ө. Ғылымдағы ұлттық бірегейлік жөніндегі түсініктер.....	496
Иманбаева С.С., Бидашова Ш.О. «Мәңгілік ел» және «Ұлы даланың жеті қыры» идеяларының қоғамдық ойды жаңғыртудағы мәні.....	507
Сейсен Н.Б. Көпұлтты қазақандық қоғамды біріктіруінің факторлары.....	514
Сатиева Ш.С. Адам психикасына манипулятивті әсер ету.....	521
Масанов Е.Ж. Ақпараттық қауіпсіздік және дін.....	526
Муканова Н.А., Сарғалиев А.М. Идеология современного фундаментализма: угрозы, вызовы, способы профилактики.....	533
Кемербай Р. Асан Қайғының «Жерұйық» концепциясы.....	541
Құттыбекқызы Г., Мамырбаев Д.Ж. Жастарды сәләфизм індетінен сақтаудың әдіс-тәсілдері.....	548
Набиев В.Г. Функции языка как этнического признака.....	553
Паридинова Б.Ж. Болашақ мұғалімдердің рухани дүниетанымын дамыту шеңберіндегі рухани бірегейлік түсінігі.....	559
Минулин А. Экрандық мәдениет ұғымы: мәні мен мазмұны.....	565
Ысқақ О.Е. Қазақстандық ұлттардың мәдени интеграцияланудағы тарих рөлі....	572
Назарова М. Қазақстандағы этномәдени үдерістер: Корей халқының этникалық интеграциясы.....	581
Розахунов Р.К. Духовное пространство: структура, содержание.....	589
Шналиев М.Ә. Мүмкіндігі шектеулі адамдардың әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық мәселелері.....	594

2. Абишев К.А. Логика свободы и логика отчуждения // Человек в мире отчуждения. – Алматы: Ғылым, 1996. – 272 с.

3. Нурмамбетова Д.Н. Человеческая индивидуальность (социально-философский анализ). Алматы: Ақыл кітабы, 1998. – 171 с.

ДЕСТРУКТИВНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ РАДИКАЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В КАЗАХСТАНСКОМ СЕКМЕНТЕ ИНТЕРНЕТА

Аймұхамбетов Т.Т.

*старший преподаватель Евразийского национального
университета им. Л.Н. Гумилева, PhD докторант*

Шагырбаев А.Д.

*старший научный сотрудник Института философии,
политологии и религиоведения КН МОН РК, PhD доктор*

Аннотация. Бұл мақалада Интернеттің қазақстандық сегментіндегі радикалды ұйымдар қызметінің әсерін талдау бойынша жұмыстар жүргізілді. Соңғы он жылда радикалды ұйымдар Интернеттің барлық сегментінде берік орныққан және оны радикалды идеологияны таратуағы негізгі құрал ретінде пайдаланады. Әлеуметтік желілер арқылы жұмыс істейтін радикалды ұйымдар қызметінің мақсаттары, ақпараты, мазмұны сипатталады. Радикалды идеологияны насихаттауға қарсы әрекет ету тәсілдері қарастырылды.

Аннотация. В данной статье проделана работа по анализу влияния деятельности радикальных организаций в казахстанском сегменте Интернета. За последние десять лет радикальные организации прочно обосновались во всех сегментах Интернета и используют его в качестве основного инструмента по распространению радикальной идеологии. Описывается цели, информация, содержание деятельности радикальных организаций, действующих через социальные сети. Рассмотрены способы противодействия пропаганде радикальной идеологии.

Annotation. This article analyzes the impact of the activities of radical organizations in the Kazakh segment of the Internet. Over the past decade, radical organizations have firmly established themselves in all segments

of the Internet and are using it as the primary tool for spreading radical ideology. It describes the goals, information, content of the activities of radical organizations operating through social networks. The ways of counteraction to propaganda of radical ideology are considered.

Интернет сегодня – это универсальное средство общения и обмена информации между людьми, находящимися в любой точке планеты, несомненными преимуществами которого являются возможность широкого охвата аудитории; высокая скорость и лавинообразный характер распространения информации; возможность для анонимного ведения противоправной деятельности. Однако последнее десятилетие отмечено такой угрожающей тенденцией, как ориентация радикальных организаций на Интернет-пространство. По данным Комитета связи, информатизации и информации, более 5 миллионов казахстанцев пользуются услугами сети Интернет, причем большинство их составляет молодежь в возрасте от 14 до 25 лет. Однако назвать цифры, о которых вы спрашиваете, проблематично ввиду отсутствия информации и исследований в этой области.

Целями деятельности радикальных организаций в сети Интернет являются реклама своей деятельности, пропаганда радикальной идеологии, дезинформация, поддержание взаимодействия внутри организации и противодействие пропаганде противника. Размещаемая информация разнообразна по содержанию – от инструкции по использованию стрелкового оружия вплоть до демонстрации разработки террористических акций. Такого рода материалы, чаще всего в формате видеотреков (от любительского видео до материалов высокого профессионального качества), публикуются на популярных зарубежных видеохостингах. И это неудивительно, ведь сегодня большинство террористических организаций имеют свои медиа-центры, укомплектованные квалифицированными IT-специалистами, дизайнерами и операторами [1].

В целом сегодня вербовочная деятельность в сети Интернет осуществляется радикальными организациями с использованием трех основных видов информационных ресурсов.

1. Долговременные «официальные» сайты, размещенные, как правило, на серверах зарубежных провайдеров, на которых осу-

ществляется первичная публикация аудио, видео, графических и текстовых материалов агитационного характера.

2. Социальные сети и блоги, через которые организуется дальнейшее распространение (т.н. продвижение) экстремистских материалов, инициируется их обсуждение, осуществляется первичное вербовочное изучение участников дискуссии.

3. Сообщества, создаваемые пропагандистами и вербовщиками. Общение в них используется для дополнительной вербовочной обработки на интернет-форумах и блогах отдельных участников обсуждений, проявивших интерес к экстремистской идеологии.

Подобные негативные тенденции в Интернете усилились на фоне сирийского кризиса и активизации ИГИЛ. Именно эта организация одной из первых создала административные структуры со штатом блогеров для ведения целенаправленной работы в Интернете, привлечения новых рекрутов и распространения идеологии терроризма. Она имеет несколько собственных web-сайтов, как в англо, так и в русскоязычном интернет-сегментах и представлена во всех популярных социальных сетях.

Кстати, главной особенностью ИГИЛ стало именно активное использование социальных сетей. Как отмечает директор КИСИ Ерлан Карин, более 80% соответствующих материалов, которые сегодня распространяются в Интернете, относятся к деятельности террористических групп, находящихся на территории Ирака и Сирии [2]. Также большой популярностью пользуются джихадистские форумы, на площадках которых ведется переписка, общение, обмен мнениями и в том числе вербовочная работа. То есть, несмотря на появление аккаунтов в популярных социальных сетях, форумы остаются для радикальных организаций одним из наиболее излюбленных средств распространения их идеологии и концепций.

В русскоязычном сегменте Интернета в настоящее время также сформирована мощная сеть «джихадистских» сайтов, которые зачастую являются переводом на русский язык арабоязычных экстремистско-террористических сайтов или материалов с них. Подобная радикальная интернет-пропаганда и вербовка будут только усиливаться, и это диктует необходимость усиления работы государственных органов в данном направлении. На сегодняшний